

juvenilní typ, větvíčky husté, listy jehlicovité, až 6 mm dl., ocelově šedomodré; cv. *Plumosa* — přechodný typ s listy jehlicovitými a šupinovitými, často ještě bělavě nebo žlutavě skvrnitými

mi (cv. *Plumosa Argentea*, cv. *Plumosa Aurea*); cv. *Filifera* — koruna rozvolněná, větve řídké, tenké, listy úzké, protáhlé; někdy se žlutavými listy (cv. *Filifera Aurea*).

3. *Platycladus* SPACH — zeravec, túje

Platycladus SPACH Hist. Natur. Vég. Phanér. 11: 333, 1841. — Syn.: *Thuja* L. sect. *Biota* D. DON in LAMB. Descr. Gen. Pinus, ed. 2, 2: 129, 1828. — *Biota* (D. DON) ENDL. Syn. Conif. 46, 1847.

Vždyzelené keře, vzácněji stromy, s korunou kuželovitou, bohatě větvenou, borkou červenohnědou, v tenkých pruzích se odlupující. Větve vzpřímené, větvíčky kolmo postavené. Listy v mládí jehlicovité, později šupinovité, po obou stranách stejně zbarvené, na líci s podélnou rýhovitou žlázkou. Samčí šištice drobné, složené ze 2—6 vstřícných šupin se 3—4 prašnými pouzdry; samičí v mládí dužnaté, modravě ojíňené. Zralé šišky dřevnaté, ze 3 párovitých semenných šupin, na koncích hákovitě zakřivených. Semena bez křídel. Dělohy 2. — 1 druh ve v. Asii. — Anemogam.

1. *Platycladus orientalis* (L.) FRANCO — zeravec východní, túje východní Tab. 54/1

Platycladus orientalis (LINNAEUS) FRANCO Portug. Acta Biol., ser. B, vol. J. Henriques: 33, 1949. — Syn.: *Thuja orientalis* L. Sp. Pl. 1002, 1753. — *Biota orientalis* (L.) ENDL. Syn. Conif. 47, 1847. — *Platycladus stricta* SPACH Hist. Natur. Vég. Phanér. 11: 335, 1841.

Keř, vzácněji strom až 10 m vys. Šupinovité listy drobné, asi 2 mm dl., 1 mm šir., husté, těsně k větvícce přitisklé, po rozemnutí nepříjemně zapáchající. Šišky 10—15 mm dl. IV—V. Ff.

$2n = 22$ (extra fines)

U nás dosti často pěstovaný druh v parcích, zahradách nebo na hřbitovech. Domovem v Číně a Koreji (mapa: KRÜSSMANN Handb. Nadelgehölze, p. 321, 1972), v Evropě již od r. 1737, u nás od r. 1800. Kromě základního morfotypu se pěstují u nás tyto kultivary: cv. *Elegantissima* — listy na jaře žluté, později zelené; cv. *Aureovariegata* — listy trvale žlutavě skvrnitě; cv. *Filiformis* — větvíčky velmi tenké, ± převislé.

4. *Thujopsis* SIEB. et ZUCC. — zeravinec

Thujopsis SIEBOLD et ZUCCARINI Fl. Jap. 2: 32, 1844.

Vždyzelené keře, vzácněji stromy. Koruna kuželovitá, hojně větvená, větvíčky silně zploštělé. Listy pouze šupinovité, s výraznou bílou kresbou na rubu listů. Samčí šištice ze 12—20 křížmostojně uspořádaných šupin, každá se 3—5 prašnými pouzdry, samičí ze 6—10 semenných šupin, zpočátku masitých, později dřevnatých, z nichž pouze střední nesou 4—5 vajíček. Semena křídlatá. Dělohy 2. — 1 druh, původní v Japonsku. — Anemogam.

1. *Thujopsis dolabrata* (L. fil.) SIEB. et ZUCC. — zeravinec japonský Tab. 53/3

Thujopsis dolabrata (LINNAEUS fil.) SIEBOLD et ZUCCARINI Fl. Jap. 2: 34, 1844. — Syn.: *Thuja dolabrata* L. fil. Suppl. Pl. 420, 1789. — *Platycladus dolabrata* (L. fil.) SPACH Hist. Natur. Vég. Phanér. 11: 337, 1841.

Keř, vzácněji strom, až 10 m vys., v domovních až 35 m. Listy nápadně velké, ca 6 mm dl., 3 mm šir., na líci temně zelené, lesklé, na rubu s nápadně velkou bílou kresbou, postranní listy od větvíček odstálé. Šišky kulovité, 12—18 mm

dl., hnědé. Semena široce eliptická, zploštělá, úzce křídlatá. Dělohy 2. Ff.

$2n = 22$ (extra fines)

Dřevina dosti často pěstovaná k okrasným účelům. Velmi dekorativní, mrazuvzdorná a svými listy nejkrásnější druh čeledi cypřišovitých. Pochází ze s. Japonska (mapy: LMA 1955: 73; KRÜSSMANN Handb. Nadelgehölze, p. 321, 1972), kde je rozšířen od mořského pobřeží až do výšky 2 000 m. V evropské kultuře od r. 1853, u nás od r. 1855.

5. *Thuja* L. — zerav, túje

Thuja LINNAEUS Sp. Pl. 1002, 1753.

Vždyzelené keře nebo stromy. Koruna kuželovitá, hojně větvená. Listy šupinovité, pouze u juvenilních typů jehlicovité, těsně k větvíčkám přitisklé, s vyniklou elipsoidní žlázkou. Samičí šištice drobné, na koncích větvíček; tyčinky šupinovité, se 3—4 prašnými pouzdry, samčí šištice ze 3—6 párů semenných šupin; stř. páry se semeny, ostatní sterilní. Šišky dozrávající v 1. roce, za zralosti

dřevnaté, šupiny s krátkým hákovitým přívěskem. Semena zploštělá, s křídlatým lemem, nahoře vykrojeným. Dělohy 2. — 5 druhů v Severní Americe a v. Asii. — Anemogam.

- 1a Šupinové listy na líci matné, na rubu bez bílé kresby, pouze světleji zelené; kulovitá žláзка zřetelná 1. *T. occidentalis*
b Šupinové listy na líci lesklé, na rubu s bílou kresbou; kulovitá žláзка málo zřetelná 2. *T. plicata*

1. *Thuja occidentalis* L. — zerav západní, túje západní Tab. 54/3

Thuja occidentalis LINNAEUS Sp. Pl. 1002, 1753.

Keř nebo strom až 20 (—30) m vys. Borka červenohnědá, v úzkých pruzích se odlupující. Šupinové listy asi 4 mm dl., na líci matné, na rubu bez bílé kresby, žláзка zřetelná; šupinové listy po stranách větviček menší, asi 2 mm dl. Šišky podlouhlé, 8—10 mm dl., zpravidla ze 3—5 párů semenných šupin, šupiny dřevnaté, s malým hákovitým přívěskem. Semena asi 3 mm dl. IV—V. Ff.

$2n = 22$ (extra fines)

Velmi běžně pěstován v parcích, zahradách a na hřbitovech; používán do skupin, jako solitéra i do živých plotů. Je nejhojnějším pěstovaným zástupcem cypřišovitých. Dřevina odolná vůči mrazům i znečištěnému ovzduší měst; bez nároků na substrát, lépe se daří na vlhčích půdách. Původem z vých. části Severní Ameriky (mapy: KLIKA et al. Jehličnaté, p. 269, 1953; LMA 1955: 85; KRÜSSMANN Handb. Nadelgehölze, p. 329, 1972). V Evropě již od r. 1536, v ČSR od r. 1809 (Hluboš).

Vypěstováno veliké množství kultivarů (i od juvenilních a přechodných typů), např.: cv. *Erioides* — keř s tenkými větvičkami, jehlicovitými listy do 8 mm, matnými, šedozeleými; cv. *Ellwangeriana* — keř hustě větvený, kuželovitého vzrůstu, často s několika vrcholey, listy jehlicovité a šupinové; cv. *Ellwangeriana Aurea* — jako předchozí, pouze listy zlatožluté; cv. *Malonyana* — úzký sloupovitý vzrůst, větve a větvičky velmi krátké; cv. *Filiformis* — koruna rozvolněná, větve řídké, dlouhé a tenké, na koncích převislé, listy ± oddálené, zašpičatělé; cv. *Spiralis* — úzce kuželovitý vzrůst, větve a větvičky vystoupavé, spirálně stočené; cv. *Globosa* — kompaktní kulovitý vzrůst; cv. *Lutea* — listy živě žluté; cv. *Aureovariegata* — listy zlatožlutě skvrnitě; cv. *Albovariegata* — listy bělavě skvrnitě.

2. *Thuja plicata* D. DON — zerav obrovský, túje obrovská (zerav řasnatý) Tab 54/2

Thuja plicata D. DON in LAMBERT DESC. Gen. Pinus 2: 19, 1824. — Syn: *Thuja gigantea* NUTT. J. Acad. Philadelphia 7: 52, 1834.

Strom až 60 m vys., kmen při bázi až 250 cm v průměru. Větve vodorovně odstálé. Listy husté, na vrcholu kratičce zašpičatělé, po rozemnutí vonící, na líci lesklé, na rubu s bílou kresbou, žláзка málo zřetelná. Šišky asi 12 mm dl., nejprve zelené, za zralosti světle hnědé, zpravidla z 5—6 párů semenných šupin. Semena po 2—3 v paždí semenné šupiny, zploštělá, s křídlatým lemem, nahoře vykrojeným. Ff.

$2n = 22$ (extra fines)

Dřevina u nás hojně pěstovaná v parcích a na hřbitovech, vysoce dekorativní, mohutného vzrůstu, vhodná jako solitéra. Nejlépe roste při dostatečné půdní i vzdušné vlhkosti. Původem z tichomořského pobřeží Severní Ameriky, kde je velmi důležitou hospodářskou dřevinou (mapy: KLIKA et al. Jehličnaté, p. 269, 1953; LMA 1955: 85; KRÜSSMANN Handb. Nadelgehölze, p. 329, 1972). Nejstarší záznam o pěstování v Evropě je z botanické zahrady v Praze-Smíchově z r. 1844.

Z četných kultivarů nejznámější: cv. *Fastigiata* — koruna úzká, sloupovitá; cv. *Pendula* — větve převislé; cv. *Atrovirens* — listy temně zelené, silně lesklé; cv. *Aureovariegata* — listy žlutavě skvrnitě; cv. *Hillieri* — zakrslý vzrůst, nepravidelný tvar koruny, větve i větvičky velmi husté; cv. *Rogersii* — zakrslý vzrůst, koruna kulovitá, listy zlatožluté.

Poznámka: Zřídka se pěstuje *Thuja standishii* (GORDON) CARRIÈRE (zerav japonský), charakteristický široce kuželovitou korunou, od báze větvenou, s větvemi rovnovážně odstálými až vystoupavými, listy bledě zelenými, na rubu s bílou kresbou. Přirozeně rozšířen v Japonsku, kde je též chráněným druhem. V českých zemích pěstován např.: Průhonice, Klášterec nad Ohří, Lednice.

Tab. 54: 1 *Platyclus orientalis*, 1a — svrchní strana větvičky, 1b — zavřená šiška, 1c — otevřená šiška, 1d — semeno. — 2 *Thuja plicata*, 2a — svrchní strana větvičky, 2b — spodní strana větvičky, 2c — šiška, 2d — semeno. — 3 *T. occidentalis*, 3a — část větvičky, svrchní a spodní strana, 3b — šiška, 3c — semeno.

